

Zahodnoslovensko krgišče

Metka Furlan

IZVLEČEK: Zahodni dialektizem krgišče se razlaga iz križišče s prekozložno disimilacijo po zapori ž : š → g : š.

ABSTRACT: The origin of the western Slovenian dialectism krgišče 'crossroads' from križišče is explained by a trans-syllabic dissimilation stop dissimilation ž : š → g : š.

0 Pred leti sem nekatere "nepričakovane" velare na zahodnem slovenskem območju poizkusila razložiti z narečno stratigrafijo tega predela (Furlan 1998, 259–272, zlasti 269–270). V zvezi s tem me je dialektologinja Karmen Kenda-Jež vprašala, ali se ne bi enako iz sln. *križišče* dalo morda razložiti tudi besedo *kər'γi:šče* (dalje *krgišče*), ki jo je pri zbiranju gradiva za *Splošnoslovanski lingvistični atlas* (= OLA) v kraškem Komnu v pomenu »kraj, kjer se križata dve poti; kraj, kjer se pot cepi na dve« zabeležila prof. dr. Martina Orožen. Iz gradiva, ki je bilo za Komen zbrano v okviru projektov SLA (= *Slovenski lingvistični atlas*) in OLA, namreč lokalni razvoj ž v g oz. γ niti sistemsko niti pozicijsko ni razpoznaven, tako da se npr. refleks *družina* glasi *dəržina* (tudi Štanjel, Medana, Kozana v Brdih, Dutovlje; Gradivo za SLA) in ne morda **dərγina*. To pa je že opozorilo, da *krgišče* ne spada med neproblematično komensko leksiko in ga je zato potrebno razložiti.

1 Komensko *krgišče* je izrazit lokalni dialektizem, izgleda pa, da je bil areal tega apelativa nekoč širši.

1. 1 S *Krgišče* je namreč poimenovan zaselek Orehovelj pri Novi Gorici (KLS I, 220), del Dolnje Vrtojbe (KLS I, 234) in zaselek Gornjega Cerovega (KLS I, 204). Ti trije mikrotoponimi se pojavljajo severozahodno od Komna in z Gornjim Cerovim segajo tudi na briško narečno območje. Preverjanje, ali jih je mogoče povezati s kraškim *krgišče*, je dalo pozitivni odgovor. V Dolnji Vrtojbi je s *Krgišče* poimenovano današnje območje avtobusne postaje, kjer še danes stoji vodnjak. Čeprav se ceste tam stikajo, izrazitega križišča ni moč opaziti. Starejša gospa, pri kateri sem poizvedovala, pa mi je povedala, da je bilo *Krgišče* nekoč zbirališče mladih in starih, torej družabna točka krajanov. Med pogovorom je namesto *Krgišče* izgovorila tudi *Kržišče*. Na vprašanje, kaj je prav, je odgovorila, da je *Krgišče* po

staro, po njihovo. V Orehovljah pri Novi Gorici mi je starejši gospod, ko sem ga spraševala, kateremu delu vasi pravijo *Krgišče*, odgovoril, da imajo več *krgišč*, samo temu pa pravijo *Krgišče*. Tu je bilo *Krgišče* res pravo križišče, kraj, kjer se križata dve poti. Tudi tu je stal vodnjak. V briškem Gornjem Cerovem se po mnenju enih sogovornikov *Krgišče* imenuje samo stavba ob glavni cesti, ki se prav tam razširi v trg. Izrazitega križišča ni. Drugi so s *Krgišče* označili isto stavbo ob glavni cesti in še območje okoli nje. Ko me je mlajši sogovornik želel poučiti, da se *Krgišču* pravi tako, ker so v stavbi nekoč natovarjali oz. po njihovo *krgali*¹ sadje, mu je starejši ugovarjal, češ da so temu delu Gornjega Cerovega pravili tako, še preden se je tam natovarjalo. Nekoč je bilo tam balinišče, je utemeljeval. Torej tako kot v Dolnji Vrtojbi stična točka, družabna točka krajanov.

1. 2 Poizvedba na terenu je potrdila, da je enačenje med komenskim *krgišče* in mtpn. *Krgišče* upravičeno. Primarni pomen »križišče« se ohranja v Orehovljah, kjer se beseda ohranja še kot apelativ. V Dolnji Vrtojbi v ljudskem govoru *Krgišče* alternira s *Kržišče*. Pomen »križišče« pa se je tu tako kot v Gornjem Cerovem že izgubil. Pomembno se zdi, da je bil v dveh primerih v *Krgišču* tudi vodnjak, ki je včasih veljal za družabno točko skupnosti.

1. 3 Da je razlaga mtpn. *Krgišče* iz pomena »križišče« oz. »stična točka« ustrežna, potrjuje tudi zaselek *Krgišče* v Števerjanu z it. prevodom *Bivio* (Merkù 1999, 44) = it. *bivio* »razpotje, križišče«. Merkù je ob obliki *Krgišče* navedel tudi *Križišče*. Ker mi je na vprašanje, na čem temelji tako poknjizenje, v pismu dne 1. avgusta 2003 odgovoril, da oblike sploh ni poknjizil, ampak je "samo zapisal pri informatorjih to, kar so mi prodajali kot dejstvo", sklepam, da je variantnost *Kr(i)žišče* : *Krgišče* tako kot v Dolnji Vrtojbi odraz ljudske rabe. Enako stanje verjetno odraža tudi zapis Vlada Klemšeta v knjigi o imenih v Števerjanu, kjer avtor omenja, da so *Krgišča* na območju Števerjana kar tri: "Križišče/Krgišče. Če se z Búkovja odpravimo proti Števerjanu, bomo po nekaj sto metrih prišli na Križišče, oziroma Krgišče. Krgišča so na območju Števerjana vsaj tri. Poleg tistega, ki smo ga pravkar omenili, razlikujejo domačini še dve, in sicer obe v Ščédnem, kjer sta Dolnje in Gornje Krgišče. Pomen (podčrtala M. F.) imena je povsem jasen: gre za kraj, kjer se stekajo, križajo poti." (Klemše 1993, 89).

2 Fonetičnemu izvajanju dialektizma *krgišče* iz *križišče* pomen ne nasprotuje. Temu v prid poleg enake morfologije govori tudi večinski fonemski sestav besede. Zatakne se pravzaprav samo pri vprašanju, od kod velar namesto pričakovanega šumnika ž. Vztrajanje pri iskanju razlage za to drobno različnost v besedah je

¹ Glagol *krgati*, -am »tovoriti«, prim. goriš. *kryat* »laden« (Štrekelj 1887, 492), primor. *'krgat* »tovoriti« (Sveti Anton; Jakomin 1995, 58), je izposojen iz ben. it. *cargar* »tovoriti« (Mende, 84 s.), kar je tako kot tržaš. it. *carigar* »tovoriti, polniti« (Doria 1987, 132), it. knjiž. *caricare* »isto«, zastarelo *carricare*, iz poznolat. denominativnega glagola *car(r)icāre* h *carrus* »voz« (Battisti-Alessio, 767). Faktitivni glagol je prvotno pomenil »voz delati«, torej delati ga tako = pripravljati ga tako, da bo natovorjen.

potrebno, saj nam ob drugačnih ravnanjih preti nevarnost zdrsa v anarhično povezovanje vsega z vsem.

2. 1 Nastanek tega dialektizma sem preverjala čim širše, in sicer v treh smereh:

a) da je fonetično razvit iz *križišče*; b) da *krgišče* ni v sorodstvenem razmerju s *križišče*; c) da sta *krgišče* in *križišče* domači tvorjenki na *-išče*, v njiju pa se ohranjata dve nesočasni romanski izposojenki z izvorom v lat. *crux* (f.), g. *crucis* »križ«.²

2. 2 Kaže, da odgovor, zakaj velar in ne ž v *krgišče*, ne more biti enak tistemu, ki sem ga podala na zakaj *k* in ne č v goriškem *pekina* »pečina« < **pet'ina* oz. zakaj *šk* in ne šč v Alasijevi glosi *ognjiške* »ognjišče« < **ogn'išče* itd.³ Oziroma drugače: kraško-briško *krgišče* ima samo na površinski ravni tipološko enak refleks (tj. velar namesto pričakovanega šumnika) kot *pekina*, *ognjiške* in drugi primeri. Pri zadnjih se velarni refleks pojavlja za psl. *šč in *t' in ga je namesto pričakovanega

² Za konzultacijo v zvezi z morebitnim mlajšim substitutom brez palatalizacije na tem prostoru se zahvaljujem kolegu Goranu Filipiju, ki me je s skeptično oceno predstavljene mu možnosti vzpodbudil k nadaljnjemu iskanju internoslovenskega izvora velara v *krgišče*, kar me je pripeljalo do najdbe paralelnih primerov.

³ V omenjenem članku še ne navajam rez. *snúkaj* »sinoči = prejšnji večer« (Steenwijk 1992, 310) in *snúka* »isto« (Ramovš 1935, 54). Zadnja oblika je enaka terski *snüojka* (Ramovš 1935, 54), ki je tako kot sln. dial. *nocó* (ob knjiž. *nocój*) brez adverbialne ojačevalne členice *-jъ. Rez. *snúka* je razen v izglasnem -r < *-že (prim. v Padni *nocôr* »nocoj«) enaka pkm. *snôčkar* »sinoči« (Novak 1996, 136). To kaže, da je izhodišče adverbov besedna zveza *sī nôt'ъ »ta večer«. Z ojačevalno členico -ka kot npr. v sln. *tuka-j*, blg. *dnés-ka* je bila adverbializirana v enonaglasni sklop *si-nôt'ъ-ka, po predlovenski redukciji *sъ-nôt'ъ-ka (podobno Ramovš 1935, 54). Fonetično pričakovani razvoj sekvence *-t'k- je sln. -čk-. Zato rezijanski in terski refleks -k- kažeta, kot da je bil fonetični razvoj v smeri afrikatnega refleksa slov. *t' pred k moten. Lahko bi se zadovoljili kar s tako oznako. Ker pa je v slovenskem zahodnem prostoru leksike z "nepričakovanim" velarnim refleksom k in šk za slov. *t' in *šč več, se bolj nagibam k razlagi, da je primer tako kot drugi ostanek, ki priča o sln. narečni stratigrafiji tega predela. Pred leti sem v to plast leksike vključila: *pl(j)uka* »pljuča« v obsoškem (Kobarid, Drežnica), nadiškem (Livek), banjškem (Ročinj), tolminskem (Most na Soči, Gorenja Trebuša, Čepovan), cerkljanskem (Cerkno) in kraškem narečju (Lokve), v goriškokraškem posredno v Alasijevi glosi *pluca* l. 1607; goriškokraški tpn. *ópkinе* »Opčine« (sem verjetno tudi ime gozda *Opkine* severno od Trebeš; Cossutta 2002, 20); goriškokraško *pekina* »pečina«; goriškokraško *hki* (f.), g. *hkere* »hči«; **ognjiške* »ognjišče« (Alasia); *nekā* »nečke« in *piškājuka* »trobentica« < **piščalska* v govoru kraja Podlešče na Banjšicah. Danes bi v to skupino prišteda tudi tolminski tpn. *Pekina*, ki je tako naveden v historičnih zapisih pred l. 1871 v Liber Baptizatorum in Vicariatu Pekina 1866–1920, ŽA Šentviška Gora, za sodobni tpn. *Pečine* na Šentviški planoti, na katerega me je opozoril kolega Silvo Torkar. Pa tudi zastarelo obliko toponima *Gradišče* v Furlaniji, tj. *Gradiška* (Merkù 1999, 33), ki se ohranja v it. ustrezniku *Gradisca d'Isonzo*. Oblika *Gradiška* je bila znana že v 12. stoletju, kot priča zapis iz leta 1160 *in loco qui dicitur Gradisca* (Frau 1978, 67). To slovensko gradivo bi bilo dobro postaviti v kontekst tipološko primerljivega staronovgorodskega in makedonskega. V zvezi s tem naj omenim Schuster-Šewc 2000, 315 ss., brez slovenskega gradiva.

afrikatnega refleksa možno razložiti z narečno stratigrafijo slovenskega zahoda, ko je substratna t. i. beneškoslovenska⁴ neafrikatna refleksa *št' (< psl. *šč) in *t' (< psl. *t') naplastil t. i. notranjski superstrat z afrikatnim refleksom *šč in *ć in s sekundarno palataliziranim sln. k', tako da je substratni t' sovpadel s k' in se nadalje depalataliziral v k. Npr. slov. *pet'ina > substratno beneškoslovensko *pet'ina > sln. substratno beneškoslovensko *pek'ina po naplastitivi notranjskega sistema > po depalatalizaciji palataliziranih velarov nastanek goriškokraškega pekina.

2. 3 Katero fonetično dejstvo bi torej moglo povzročiti nastanek g/y iz ž, če je krgišče fonetično razvito iz križišče? Ta fonetična razlaga se zdi namreč verjetna tudi zato, ker v znani slovenski in slovanski leksiki ni najti besede *kʀrgʒ oz. *kʀʒgʒ oz. *kriʒgʒ oz. *kryʒgʒ oz. *krugʒ, ki bi tudi po pomenu ustrezala tvorjenki krgišče »križišče, razpotje; stična točka«. Možnosti, da bi se v krgišče ohranjala mlajša romanska izposojenka *krugʒ (glede vokalnega substituta tip račún, Púlʒ), kar bi impliciralo, da je na zahodnem etničnem ozemlju Slovencev prišlo do prevzema iz romanskega sistema z izvršeno lenizacijo in neizvršeno palatalizacijo (tj. rom. *krōge »cruх«), pa tudi ni moč podpreti niti z enim samim paralelnim primerom s tega območja.

2. 4 Izvajanje krgišče iz križišče podpira primer iz Štrekljeve Morfologije goriškega govora srednjekraškega narečja. Tu je ob feʒylišče »Fisolenstroh« navedeno tudi variantno istopomensko feʒzlišče (Štrekelj 1887, 420), ki sta izpeljanki iz fǎžu (m.), g. fažžóla »fižol« (isti, 403).⁵ Z alternacijo velara ʒ in šumnika ž v nomenu loci na -išče⁶ in s šumnikom ž v podstavni besedi je primer povsem paralelen z alternacijo krgišče : kr(i)žišče : križ. Ta ljudska alternacija je bila, sodeč po Štrekljevem gradivu, konec 19. stoletja še živa. Enako kronologijo variantnosti bi dopuščal tudi zapis Na Keršišče za sodobno Krgišče iz načrta zaselkov v Števerjanu iz leta 1891 (Klemše 1993, 35), ki je verjetno le neroden zapis za Kržišče. Iz tega lahko sklepamo, da je varianta z velarom starejša in da jo je že pred koncem 19. stoletja začela izpodrinjati mlajša, ki je bila posodobljena na podlagi medparadigmatske zveze s fažžöl (goriško z akcentskim umikom fǎžu) oz. križ. Štrekljev primer je dodatno poveden, ker zaradi romanske predloge z leniranim refleksom

⁴ Pri navajanju izraza *beneškoslovenski substrat* sem se glede epiteta in smiselno naslanjala na Logarjeva opozorila, ki jih omenja v več svojih člankih, kjer sicer izraza *substrat* ne uporablja (Logar 1972, 68; isti 1961/62, 93; 1983/84, 286–287).

⁵ Štrekelj z znakom ε zaznamuje reducirani vokal ə (prim. sln. *plētəm* = knjiž. *plétem*), ki je v prvem zlogu *fežzlišče* in *feʒylišče* tako kot npr. v goriškem *ʒebričje* »Weissbuchengesträuch«, *neznenilo* »Kundmachung«, *plečilo* »Zahlung« (Štrekelj 1887, 420) nastal iz neakcentuiranega vokala a. Z znakom α je zaznamovan prav tako reduciran vokal iz a (Štrekelj 1887, 378), ki je lahko tudi sekundarno naglašen, kot ponazarja razmerje *fǎžu* (m.) : g. *fažžóla* (isti, 403). Razmerje α : ε odraža manjšo in večjo stopnjo reduciranosti ajevskega vokala: sln. α → goriško α → goriško ε.

⁶ Pomen »Fisolenstroh = posušena fižolova luščina = fižolovina« se je razvil iz »kraj, kjer so fižolova zrna«. Beseda *fažžöl* je torej označevala fižolovo zrnje.

latinskega medglasnega *s* v *phaseolus* »fižol« izključuje pri *krgišče* omenjeno predpostavko, da bi bil tu velar lahko prevzet že v osnovni izposojeni besedi.

2. 5 "Nepričakovani" velar v *krgišče* in *feglišče* (= *fyglišče*) je torej lahko nastal v izpeljankah na *-išče*. Čeprav je bil v obeh primerih prednaglasni vokal reducirán, prehoda *ž* v velar *g/ɣ* verjetno ni sprožilo novo fonetično stanje v besedah, ampak bi refleksa *krgišče* in *feglišče* glede na izhodni fonetični kontekst s tremi šumniki lahko nastala (po ali pred delovanjem redukcije) po prekozložni regresivni disimilaciji po šumu: *ž : šč* → *g : šč*. Ker pa na tem narečnem območju deluje tudi obratna, regresivna prekozložna asimilacija po šumu tipa *suša* → *šuša* (npr. tpn. *Zapuže* → *Žapuže* (pri Ajdovščini), *ovsišče* → *uoušišče* »njiva, kjer raste oves« (Komen; Gradivo za SLA)), bi po disimilaciji po šumu iz *ž* bolj kot velar pričakovali *z*. Zato je regresivna disimilacija *križišče* → *krgišče* in **fažolišče* → *feglišče* bolj verjetno delovala po zapori.⁷ In sicer pred slovensko narečno spirantizacijo *g > ɣ*, ko fonem *g* ni bil le v tvorni morfofonemski opoziciji z *ž*,⁸ ampak tudi v fonetični opoziciji po zapori vsaj z nezapornikom *l* in *ž*. Enako disimilacijo odraža tudi primer iz slovenske Istre, ki z drugačno morfologijo kaže, da se je regresivna disimilacija po zapori realizirala v razmerju *ž : š* → *g : š*. To je pridevnik ženskega spola ednine za knjižno *požrešna*, ki se v Gažonu glasi *poɣ'rešna*, v Trebešah *poɣ'rešna* (Cossutta 2002, 222).⁹ Zanimivo je, da je bil v bližnjih Marezigah isti pridevnik zabeležen kot *poz'riešnā* (Cossutta 2002, l. c.) in torej potrjuje fonetični razvoj iz *požrešna* prek zgoraj omenjene regresivne disimilacije po šumu *ž : š* → *z : š*.

⁷ S terminom *disimilacija po zapori* označujem konzonatne disimilativne procese, pri katerih prihaja do spremembe po odprtoznosti stopnji zapore, tj. od največje pri zvočnikih, manjše pri priporznikih, še manjše pri zlitnikih in najmanjše pri zapornikih.

⁸ Znano je, da prva palatalizacija velarov *že* v alpski slovanščini ni bila več tvorna, o čemer pričajo tudi izposojenke tipa *kětna* »veriga«, starejše še nereducirano *ketina* »isto« (Dalmatin, Megiser) iz stvn. *keřtna* »veriga« (Bezljaj v ESSJ II, 30, s starejšo literaturo). V slovenščini se delovanje prve palatalizacije po inerciji ohranja na osnovi podedovanih parov tipa *volk : volčica*, *strigel : strižem* in realizira tudi pri mlajših besedotvornih parih z adstratno osnovo tipa *rinka : rinčica*. Čeprav je Ramovš 1924, 288, menil, da je bila "pri slučajih prve psl. palatalizacije ... slovenska zamena palatalov z velari redek pojav", medparadigmatsko zaviranje prve palatalizacije v slovenskem leksikonu ni tako redko in ga potrjujejo tudi besede s širšim arealom. Tako je npr. poleg *sráčica* »srajca«, ki je bilo podlaga za nastanek knjiž. *srájca* (Bezljaj v ESSJ III, 302), oblika *srákica* »isto« znana že v 16. stoletju pri Krelju (Rigler 1968, 139 op. 19), v rezijanskem, goriškem (navaja Koletnik 2000, 163, z napačnim izvajanjem iz **srajica* in zato z domnevo o razvoju *j* → *k*) in prekmurskem narečju. Znana pa je bila tudi na Goriškem, kot priča Alasijev zapis *frakífa* iz leta 1607. Oblike *srákica* kažejo, da je bila v slovenščini osnovna beseda *sráka*, ki je bila evidentirana le v rezijanščini (Ramovš 1924, 288), živa vsaj na širšem delu slovenskega obrobnega območja. Po tendenci sicer nasprotna pojava (tj. tip *rinka : rinčica* in tip *sraka : sračica* → *srakica*) vsak po svoje kažeta, kako so se podedovane morfofonemske opozicije *k : č*, *g : ž*, *x : š* kot tvorne ohranjale tudi v slovenščini.

⁹ Prav ta istrska pridevnika pojasnjujeta *pogrešnost* 'požrešnost, lakomnost' v pesmi Počasno življenje goriškega kantavtorja Iztoka Mlakarja: ... *pogrešnost prav vse, kar je lep'ga, pokvari* ... (K. Kenda-Jež, ustno).

2. 5. 1 Fonetična opozicija po zapori $g : \mu$ je širše znana v sln. dial. *zgōn* ob knjiž. *zvōn* < **zvōnъ*, kjer je stično disimilacijo = diferenciacijo po zapori $z\mu \rightarrow zg$ morda dodatno sprožil ujevski element narečnega refleksa vokala **ō*, kot je domneval Ramovš 1924, 161. Vlogo diferenciacije po zapori opravljajo tudi sporadične slovenske interkalacije -*g*- med zvočnikoma *r* in *l* tipa *bergla* »ferula« iz *berla* »isto« (Ramovš 1924, 54; Čop 1983, 92 s.).

2. 5. 2 Prekozložne regresivne disimilacije po zapori spadajo med redkejše pozicijsko pogojene fonetične razvoje. V kontekstu širšega slovanskega gradiva naj kot primer navedem starejšo $n : n \rightarrow d : n$, npr. v psl. **devętъ* »9« ← **neųpti-*, in mlajšo, slovensko narečno progresivno $z : z \rightarrow z : d$ v rožanskem koroškem *nabûzad* »sveder« iz **nebozez*, prim. č. *nebozez* »isto« (Ramovš 1924, 309 s.) ← psl. **nobozęzъ* (Machek 1968, 393).

3 Disimilirani refleksi **krigišče* (h *križ*), **fagolišče* (k *fažol*) in **pogrešna* (prim. knjiž. *požrešna*) so lahko ostanki iz obdobja pred slovensko narečno spirantizacijo $g > \gamma$, ko je bil *g* v fonetični opoziciji po zapori $z \text{ ž}$ (in μ) ter je po disimilaciji po zapori iz *ž* lahko nastal *g*. V isti čas bi lahko postavili nastanek *g* v konzonantni skupni *žg* iz psl. **žd'*. Slednja se je prek stopnje **žd'ž* razvila v **žž* in bila disimilirana po zapori v *žg*, kot kažejo npr. *možgani* (m. pl.) »cerebrum« < **možd'ani* k **mozgъ* »medulla«, seveda če se tu fonetična stopnja **možd'ani* ni naslonila na **mozgъ* in po njem prevzela *g*, kot je še domneval Ramovš 1924, 286.

Viri in literatura

- Battisti-Alessio, C. in Gi., *Dizionario etimologico italiano*, Firenze 1950–1957.
 Cossutta 2002, R., *Poljedelsko in vinogradniško izrazje v slovenski Istri*, Koper.
 Čop 1983, D., *Imenoslovje Zgornjesavskih dolin*, Disertacija (Tipkopis), Ljubljana.
 Doria 1987, M., *Grande Dizionario del dialetto triestino*, Con la collaborazione di Claudio Noliani, Trieste.
 Erjavec 1882–1883, F., Iz potne torbe – *Letopis Matice slovenske za leto 1882. in 1883.*, Ljubljana.
 ESSJ, France Bezlaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika I–II–III–*, Ljubljana 1976–1982–1995–.
 Frau 1978, Gi., *Dizionario Toponomastico Friuli-Venezia Giulia*, Udine.
 Furlan 1998, M., Alasijevi glosi *oghgnifke* in *pluca*. K refleksu *šk* in *k* za psl. **šč* in **t'* v slovenščini, V: *Vatroslav Oblak, Mednarodni simpozij Obdobja*, Ljubljana, 12. in 13. december 1996 (= *Obdobja* 17), Ljubljana 1998, 259–272.
 Gradivo za SLA, *Gradivo za Slovenski lingvistični atlas*, Hrani Dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.
 Jakomin 1995, D., *Narečni slovar Sv. Antona pri Kopru*, Trst.
 Klemše 1993, V., *Krajevna, ledinska in vodna imena v Števerjanu*, Gorica.

- KLS, *Krajevni leksikon Slovenije I. Zahodni del Slovenije*, S sodelovanjem Franceta Planine in Živka Šifrerja pripravil in uredil Roman Savnik, Ljubljana 1968.
- Koletnik 2000, M., Fonološki opis govora v Radencih, *Jezikoslovni zapiski* 6, 155–165.
- Logar 1961/62, T., Dialektološke študije XI, Slovenski govori v Istri in njihova geneza, *Slavistična revija* XIII, 88–97.
- 1972, Dialektološke študije XVI, Usoda kratkega *a* v govoru kraja Doberdob v Italiji, *Slavistična revija* XX, 65–69.
- 1983/84, Slovenski dialekti – temeljni vir za rekonstrukcijo razvoja slovenskega jezika, *Jezik in slovstvo* XXIX, 285–288.
- Machek 1963, V., *Etymologický slovník jazyka českého, Druhé, opravené a doplněné vydání*, Praha.
- Mende, M., *Romanische Lehnwörter im Slowenischen*, Inaugural-Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades, genehmigt durch die Philosophische Fakultät der Freien Universität Berlin. (Tipkopis hrani Slavisches Seminar der Freien Universität Berlin, signatura: Fak. N° 263.)
- Merkù 1999, P., *Slovenska krajevna imena v Italiji*, Priročnik/Toponimi Sloveni in Italia, Manuale, Trst.
- Novak 1996, F., *Slovar beltinskega prekmurskega govora*, Drugo, popravljeno in dopolnjeno izdajo priredil in uredil V. Novak, Murska Sobota.
- Ramovš 1924, F., *Historična gramatika slovenskega jezika II. Konzonantizem*, Ljubljana.
- 1935, *Historična gramatika slovenskega jezika VII, Dialekti*, Ljubljana.
- 1936, *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*, Ljubljana.
- Rigler 1968, J., *Začetki slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana.
- Schuster-Šewc 2000, H., *Zu den sogenannten urslawischen Archaismen im Altnovgoroder Dialekt des Russischen, Das Sorbische im slawischen Kontext, Ausgewählte Studien*, Bautzen/Budyšin, 315–323.
- Steenwijk 1992, H., *The Slovene Dialect of Resia, San Giorgio*, Amsterdam – Atlanta.
- Štrekelj 1887, K., *Morphologie des Görzer Mittelkarstdialektes mit besonderer Berücksichtigung der Betonungsverhältnisse*, Wien.

Western Slovenian krgišče 'crossroads'

Summary

The western Slovenian dialectism krgišče 'crossroads' was at first known only in Komen in the Kras, although its origins are both in the Brda and in the Kras. Confirmation of this can be found in six microtoponyms Krgišče (Orehovlje near Nova Gorica, Dolnja Vrtojba; Gornje Cerovo, Števerjan (three occurrences)) which can originate from the meaning 'crossroads, junction'. On the basis of parallel examples such as fegljšče 'bean straw' with its variant fežlišče which have been observed in the Gorizia region by K. Štrekelj at the end of the 19th century, and the Istrian adjective of the feminine gender pogrešna 'greedy, voracious' (Gažon,

*Trebeše) from the standard Slovenian požrešna it may be assumed that the "unexpected" velar sound in krgišče and feglišče had developed only in the derivatives in -išče from križ and fažöl after the trans-syllabic stop dissimilation of ž : š → g : š. This must have happened before the dialectal spirantization g > γ, and when g had been in phonetic opposition by a stop with ž (and ɰ). The occurrence of g in the consonant cluster žg from the Proto-Slavic *žd' might have happened in the same period. The latter had developed through the stage of *žd'ž into *žž and then dissimilated into žg as can be observed in možgani (m. pl.) 'cerebrum' < *možd'ani from *mozgъ 'medulla', although it might also be possible that the development of the phonetic stage *možd'ani had followed that of *mozgъ and took the g after it, as it had been assumed by Ramovš.*